

**ИНТЕГРИРАНИТЕ ТЕРИТОРИАЛНИ ИНВЕСТИЦИИ -
ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВО И ВЪЗМОЖНОСТ ЗА
ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ НА РЕГИОНИТЕ В
БЪЛГАРИЯ**

ВУЗФ, 23.04.2021 г.

Обект и обхват на изследването

- ▶ Обект на изследването е новата регионална политика в България, основана на интегрирания териториален подход за регионално развитие
- ▶ Представяне на инструмента за интегрирани териториални инвестиции (ИТИ), който ще се прилага в България през периода 2021-2027г. и възможностите които той предоставя за намаляване на различията в социално-икономическото развитие между регионите за планиране от ниво NUTS 2
- ▶ Анализират се предизвикателствата, рисковете и възможностите за регионите от прилагането на ИТИ

ВЪВЕЖДАНЕ НА ИНТЕГРИРАНИЯ ТЕРИТОРИАЛЕН ПОДХОД В КОХЕЗИОННАТА ПОЛИТИКА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

- ▶ Докладът Барка от 2009 г. предлага реформа в политиката на сближаване чрез използването на подход, базиран на конкретното място или подход, основан на местните специфики (place-based approach).
- ▶ Според проф. Барка политиката, базирана на местните специфики, означава дългосрочна стратегия, насочена към използване на потенциала и намаляване на социалното изключване в специфични райони чрез външни интервенции и многостепенно управление.
- ▶ Подходът се въвежда за първи път през периода 2014-2020г., но държавите членки доброволно решават дали да го прилагат (20 страни).
- ▶ С проекта на регламент за общоприложимите разпоредби за фондовете през програмен период 2021-2027г. се засилва териториалното измерение на кохезионната политика и се задължават държавите членки да подпомагат интегрираното териториално развитие чрез стратегии за териториално и местно развитие. Когато стратегиите предвиждат инвестиции с многофондово финансиране от различни програми, то те се изпълняват под формата на ИТИ, ВОМР или други териториални инструменти.

КАКВО СЕ ПРЕДВИЖДА В БЪЛГАРИЯ ЗА ПЕРИОДА 2021-2027г.

- ▶ За развитието на шестте региона от ниво NUTS 2 ще се прилагат интегрирани териториални стратегии за развитие (ИТСР).
- ▶ Регионалните съвети за развитие (РСР) ще функционират като териториални органи, отговорни за прилагането на тези стратегии и за предварителния подбор на концепциите за интегрирани териториални инвестиции.
- ▶ Новата Програма за развитие на регионите 2021-2027г. (ПРР) ще финансира интегрирани проекти за градско развитие в десетте големи града в страната, определени като центрове за растеж, както и проекти за развитие на регионите за планиране от ниво 2, включени в концепции за ИТИ.
- ▶ ИТИ ще се прилагат на територията на 40 градски общини в страната. Останалите програми, съфинансирани от ЕСИФ, без програмите за транспорт и храни, също ще участват с минимум 10% от финансовия си ресурс в реализацията на ИТИ. Очакванията са, че в интегрирания териториален подход ще бъде включен и Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони (СПРЗСР) 2021-2027г.

Концепции за ИТИ

- ▶ Пакети от взаимосвързани проекти, обхващащи територии с общи характеристики и/или потенциал за развитие, включващи оптимална комбинация от ресурси и мерки, които да бъдат използвани целенасочено за осъществяване на конкретна цел или приоритет от съответната териториална стратегия.
- ▶ Препоръчва се поне един от проектите да бъде с икономическа насоченост, да се изпълнява от икономически оператор/и и/или да води до икономически ползи и резултати за целевата територия. Насърчава се включването на проекти, генериращи приходи или такива, предвидени за финансиране със средства от финансови инструменти, включително комбинирана подкрепа с безвъзмездна помощ и финансов инструмент.
- ▶ В концепциите за ИТИ ще бъдат допустими интервенции по различни програми.
- ▶ Изискването за включване на икономически проекти в ИТИ е важно за целите на териториалния подход, тъй като по този начин се стимулира потенциала на съответните територии и предприемчивостта на местните общности. Това от своя страна би имало преки ползи за социално-икономическото развитие на регионите.

Концепции за ИТИ - условия

- ▶ За одобрение на всяка концепция за ИТИ задължително се изисква доказване на съответствие на инвестициите с целите на ИТСП на региона за планиране от ниво 2.
- ▶ Необходимо е също така да се осигури интегрираност на проектните идеи (минимум два проекта във всяка концепция) и формирането на партньорство (от поне трима партньори).
- ▶ Осигуряване на максимална публичност и наличието на широка обществена подкрепа на проектите също са задължителни условия към ИТИ.
- ▶ Наличие на икономически ефект

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА В ПРИЛАГАНЕТО НА ИТИ (1)

- ▶ Фокусирането на интегрирания териториален подход върху 40 градски общини крие риск за постигането на целите за териториално сближаване и за преодоляване на социално-икономическите неравенства между регионите.
- ▶ Налице е неравномерно разпределение на тези 40 градски общини на територията на страната - само 14 от тях са в Северна България. В Южен централен регион например са разположени 12 от целевите общини, а за него са планирани едва 16,05% от средствата. Същевременно бюджетите за трите северни региона надвишават тези на южните - общо 54,30% от предвидения ресурс по ПРР е определен за Северна България. Най-големият ресурс е заделен за Северозападния регион - 20,16%.
- ▶ Много малка част от тези градски общини са съседни, което компрометираща териториалното измерение на интервенциите. Това означава, че партньорствата между тези общини ще се изграждат на секторен принцип, а не за решаване на общи проблеми на конкретната територия. Друг възможен резултат е изпълнение на концепции за ИТИ, които са ориентирани само върху територията на една община. Това би ограничило социално-икономическо въздействие на интервенциите.

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА В ПРИЛАГАНЕТО НА ИТИ (2)

- ▶ Съществува опасността общините с недостатъчен административен и финансов капацитет да са по-малко активни и да не се включат в концепции за ИТИ или да не успеят да усвоят предвидените за тях средства. Подобна ситуация може да задълбочи допълнително съществуващите социално-икономически различия и да компрометира целта за балансирано регионално развитие.
- ▶ Все още не е ясно как селските общини ще могат да участват в концепции за ИТИ и в какъв мащаб. Единствено в Програмата за развитие на регионите 2021-2027г. е предвидена възможността за подкрепа на инвестиции в съседни селски територии по отношение на мерки в индустриални зони, пътна инфраструктура и градска мобилност.
- ▶ ИТИ ще се прилагат за първи път в България - страната няма богат опит с изпълнение на интегрирани партньорски проекти и с прилагане на децентрализирана политика за регионално развитие. Местните заинтересовани страни досега не са били активната страна в предлагането на политики и мерки за преодоляване на социално-икономическите проблеми на съответната територия.

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА В ПРИЛАГАНЕТО НА ИТИ (3)

- ▶ Избраният модел за прилагане на интегрирания териториален подход чрез регионалните съвети за развитие изглежда добре структуриран, но доста сложен и с много противоречиви елементи.
- ▶ РСР е натоварен с огромната отговорност да извършва предварителната селекция на концепциите за ИТИ. До момента РСР като вид териториални органи имаха пасивна роля в прилагането на регионалната политика и нейната координация на регионално ниво. След реформата вече РСР имат съвсем друга роля и повече възможности да допринасят за развитието на регионите за планиране от ниво 2.
- ▶ Звената за медиация и обществени консултации към РСР досега не са участвали в процеса на изпълнение и управление на средствата от европейските фондове, а на тях се пада отговорната задача да подпомагат създаването на партньорства за ИТИ и осигуряването на обществената подкрепа за интервенциите.
- ▶ Участието на икономически оператори в ИТИ се насърчава силно, но не е ясно регламентирано. В тази насока съществуват много правни въпроси, свързани с държавните помощи, генерирането на приходи и използването на финансови инструменти (ЗУСЕСИФ, ПМС).

ЗАКЛЮЧЕНИЯ (1)

- ▶ Прилагането на инструмента за ИТИ предоставя добри възможности за изпълнение на комплексни мерки за постигане на икономическа и социална кохезия на регионално ниво и за осъществяване на подход „отдолу-нагоре“. Очакванията са, че като цяло въвеждането му ще повиши добавената стойност, ефективността и въздействието на регионалната политика.
- ▶ Новият интегриран подход за регионално развитие, ориентиран към местните условия ще бъде изпитание за зрелостта и компетентността на местните власти, бизнес организациите и структурите на гражданското общество на регионално ниво.
- ▶ ИТИ предоставят добри възможности пред регионалните заинтересовани страни да вземат в свои ръце решаването на ключовите проблеми, които спъват социално-икономическото развитие на различните райони, и да използват целенасочено външното финансиране, местните дадености и силни страни за провеждане на специфична регионална политика, насочена към привличане на инвестиции, стимулиране на предприемачеството и осигуряване на качествени услуги и публични блага за населението, което би допринесло за ограничаване на демографските проблеми и за повишаване на икономическата активност в регионите.

ЗАКЛЮЧЕНИЯ (2)

- ▶ Увеличаването на правомощията на регионалните съвети за развитие и предоставянето им на функции по подбор на проекти (концепции за ИТИ) е първа стъпка към децентрализация на държавното управление и действие в правилна посока.
- ▶ Много важна остава координацията на публичните политики на регионално ниво, затова държавата не трябва да абдикира от регионалната политика, а чрез целенасочени действия да допълва или да участва в ИТИ с паралелни интервенции в изоставащи райони със специфични характеристики и нужди.
- ▶ ИТИ са чудесна възможност за постигане на целите за устойчиво и балансирано развитие на регионите в България, но те трябва да се комбинират смислено с мерките, предвидени в Плана за възстановяване и устойчивост и проектите по линия на Фонда за справедлив преход (Зелената сделка).
- ▶ Намаляването на междурегионалните дисбаланси изисква комплексен териториален подход и умело комбиниране на всички инструменти на кохезионната политика и политиката за развитие на селските райони.

Благодаря за вниманието!

Юлиан Моллов

докторант в ПУ „Паисий Хилендарски“